

อิทธิพลของพระพุทธศาสนาเถรวาทที่มีต่อชาวมอญ
THE INFLUENCE OF THERAVĀDA BUDDHISM ON THE MON PEOPLE

พระมหาปริทัตน์ วรกีจโจ
Phramaha Paritath Worakitcho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Paritat.Pom@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อชาวมอญในด้านวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ โดยเน้นการผสมผสานระหว่างหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับวิถีชีวิตของชาวมอญ อิทธิพลทางวัฒนธรรมปรากฏผ่านภาษา วรรณกรรม ประเพณี และเทศกาลทางศาสนา ขณะที่อิทธิพลทางสังคมสะท้อนผ่านบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำจิตวิญญาณและศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน ตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรมที่ได้รับการปลูกฝังในวิถีชีวิตของชาวมอญ

ในด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม เจดีย์และวัดของชาวมอญ เช่น เจดีย์ชเวดากองในเมียนมา สะท้อนเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมพุทธศิลป์ที่ทรงคุณค่า อีกทั้งชาวมอญยังมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในเมียนมาและไทย

แม้ในปัจจุบันชาวมอญจะเผชิญความท้าทายจากกระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่พระพุทธศาสนายังคงเป็นแกนสำคัญที่หล่อหลอมอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของพวกเขา ทั้งนี้บทความได้เสนอให้เห็นถึงพลังของพระพุทธศาสนาในการสร้างความสามัคคี ความสมานฉันท์ และความเข้มแข็งในชุมชน โดยยังคงเป็นรากฐานที่สำคัญในการธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและศาสนาของชาวมอญในยุคสมัยปัจจุบัน

คำสำคัญ: ชาวมอญ, พระพุทธศาสนาเถรวาท, วัฒนธรรม, สังคม, สถาปัตยกรรม

Abstract

This article analyzes the influence of Buddhism on the Mon people in terms of culture, society, and history, focusing on the integration of Theravāda Buddhist teachings with the Mon way of life. Cultural influence is reflected in language, literature, traditions, and religious festivals, while social influence is demonstrated through the role of monks as spiritual leaders and community development centers, as well as the moral and ethical values deeply ingrained in Mon daily life.

In terms of architecture and art, Mon pagodas and temples, such as the Shwedagon Pagoda in Myanmar, highlight the distinctive identity of Buddhist art and architecture. Furthermore, the Mon people have played a pivotal role in spreading Theravāda Buddhism across Southeast Asia, particularly in Myanmar and Thailand.

Despite the challenges posed by globalization and social changes in contemporary times, Buddhism remains a cornerstone of Mon identity, shaping their way of life, culture, and traditions. The article emphasizes the power of Buddhism in fostering unity, harmony, and resilience within the community, serving as a vital foundation for preserving the cultural and religious identity of the Mon people in the modern era.

Keywords: Mon people, Theravāda Buddhism, culture, society, architecture

บทนำ

ตามที่พบหลักฐานในประเทศไทยที่จารึกวัดโพธิ์ร้าง อายุราวพุทธศตวรรษที่ 12 (กพข. เลขที่ 40/2519, จารึกวัดโพ (ร้าง)) และในจารึกเสาแปดเหลี่ยมที่ศาลสูง เมืองลพบุรี จารึกในพุทธศตวรรษที่ 14 ราว พ.ศ. 1314 (พระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์), ออนไลน์) “มอญ : ชนชาติเจ้าของอารยธรรมอันเก่าแก่ในแผ่นดินพม่า มอญหรือที่เรียกกันว่ารามัญเป็นชนชาติที่พูดภาษาในตระกูลรามัญ-เขมร เมื่อเอ่ยถึงชนชาติ “มอญ” ในประเทศพม่า พม่าจะถือว่าชาวมอญเป็นชนชาติเก่าแก่ที่สุดในแผ่นดินเมียนมา” มอญ (รามัญ) รับเอาพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทเข้ามาก่อนปี พ.ศ.241 โดยแม้ว่า รามัญ (มอญ) จะเป็นชนชาติที่อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยจากการเบียดเบียนจากสงครามด้วยความจำใจ แต่ชาวมอญก็ได้รับการต้อนรับจากรัฐบาลไทยเป็นอย่างดี เพราะชาวมอญนั้น มีความสัมพันธ์อันดีกับไทยมาช้านาน สังเกตได้จากการที่รัฐบาลไทยแต่งตั้งขุนนางชาวมอญให้ปกครองชาวมอญด้วยตนเอง พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนชาวมอญ ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่

เก่าแก่ที่สุดในภูมิภาคนี้ พระพุทธศาสนาไม่ได้เพียงแค่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ แต่ยังเป็นปัจจัยที่หล่อหลอม วิถีชีวิต วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชาวมอญตลอดหลายศตวรรษที่ผ่านมา ตั้งแต่โครงสร้างทางสังคมจนถึง การแสดงออกทางศิลปะ พระพุทธศาสนาได้แทรกซึมเข้าสู่ทุกมิติของชีวิตชาวมอญ ทำให้พวกเขาสามารถ รักษาเอกลักษณ์และความเป็นเอกภาพของชุมชนไว้ได้ (Pe Maung Tin & Luce, 1928; ทองต่อ, 2554)

บทบาทของพระพุทธศาสนาในสังคมชาวมอญสามารถมองเห็นได้ชัดเจนในหลายด้าน เช่น การใช้วัด เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคมและศาสนา การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมผ่านคำสอนใน พระพุทธศาสนา และการสร้างความสามัคคีในชุมชน พระสงฆ์ชาวมอญถือเป็นบุคคลสำคัญที่นอกจากจะเป็น ผู้นำทางจิตวิญญาณแล้ว ยังมีบทบาทในการให้การศึกษาและชี้แนะแนวทางในการแก้ปัญหาสังคม (พระพรหม คุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

ในด้านวัฒนธรรม พระพุทธศาสนาได้ส่งอิทธิพลต่อภาษา วรรณกรรม และประเพณีของชาวมอญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเทศกาลทางศาสนาที่เป็นโอกาสในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน ในขณะเดียวกัน สถาปัตยกรรมและศิลปกรรมของชาวมอญ เช่น เจดีย์ชเวดากองในเมียนมา ยังสะท้อนถึงการผสมผสาน ระหว่างความเชื่อทางศาสนาและความคิดสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์ (UNESCO, 2010)

ในยุคปัจจุบัน แม้ชาวมอญต้องเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พระพุทธศาสนายังคงเป็นแกนสำคัญที่ช่วยให้พวกเขาสามารถปรับตัวและธำรงรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้ได้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาและวิเคราะห์อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อชาวมอญในด้านวัฒนธรรม สังคม และสถาปัตยกรรม เพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเครื่องมือในการ เสริมสร้างความเข้มแข็งและความสมดุลในชุมชน ทั้งในอดีตและปัจจุบัน (สมนา, 2555; Taylor, 2009)

ดังนั้นบทความวิชาการเรื่องนี้ผู้เขียนจึงมีความสนใจเพื่อศึกษาบทบาทและอิทธิพลของ พระพุทธศาสนาเถรวาทที่มีต่อชาวมอญ ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่เก่าแก่และมีความสำคัญใน ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พระพุทธศาสนาไม่ได้เป็นเพียงศาสนาที่ชาวมอญยึดถือ แต่ยังเป็น เครื่องมือที่หล่อหลอมวัฒนธรรม วิถีชีวิต สังคม และอัตลักษณ์ของพวกเขา และการศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ทำความเข้าใจถึงบทบาทของพระพุทธศาสนาในการเสริมสร้างความสามัคคี ความเข้มแข็งของชุมชน และการ ธำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาวมอญในบริบทที่เปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังเน้นการ วิเคราะห์ผลกระทบของพระพุทธศาสนาต่อภาษา วรรณกรรม ศิลปะ สถาปัตยกรรม และการพัฒนาชุมชน เพื่อตอบคำถามว่าเหตุใดชาวมอญจึงสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ได้อย่างยั่งยืน และที่สำคัญบทความนี้มีความสำคัญในการสะท้อนถึงบทบาทของพระพุทธศาสนาในฐานะรากฐานที่ช่วยเสริมสร้างความสมดุลระหว่าง มิติทางศาสนาและสังคม ทั้งในอดีตและในปัจจุบัน อีกทั้งยังสามารถเป็นแบบอย่างสำหรับการพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ที่ต้องการรักษาเอกลักษณ์และความเป็นเอกภาพในยุคที่เต็มไปด้วยความท้าทายจากโลกาภิวัตน์

ประวัติความเป็นมาของชาวมอญ (มอญ)

มอญ (รามัญ) (พม่า: မုခ်လူမျိုး; มอญ(รามัญ): မုခ်หรือ မညး; IPA: [mùn]; อังกฤษ: Mon) เป็นชนชาติเจ้าของอารยธรรมอันเก่าแก่ในแผ่นดินพม่า พูดภาษาในตระกูลรามัญ-เขมรนักภูมิศาสตร์อาหรับบางรายเรียกมอญว่า รามัญประเทศ (Ramannadesa) อันหมายถึง "ประเทศมอญ" คำนี้เพี้ยนมาจากคำศัพท์โบราณของ มอญ คือ "รามัญ" (Rmen) ซึ่งชาวมอญใช้เรียกตัวเอง แต่พม่าเรียกมอญว่า "ตะเลง" (Talaing) ซึ่งเพี้ยนมาจากคำว่า Telangana อันเป็นแคว้นหนึ่งทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของอินเดีย ส่วนนาม “รามัญ” พบเก่าสุดในมหาวังสะของสิงหล ในสมัยพระเจ้าจันชิตแห่งพุกาม พบคำนี้ในศิลาจารึกมอญ เขียนออกเสียงว่า รมีง ซึ่งในจารึกนั้น ก็พบคำเรียกพม่าว่า มิร์มา อีกด้วย ส่วนในสมัยหงสาวดี พบจารึกแผ่นทองเขียนไว้ อ่านว่า รมัน คล้ายกับที่ไทยเรียก รามัญ ส่วนในเขตรามัญเทศะ จะเรียกว่า มั่น หรือ มูน ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่า มอญ ในภาษาไทย

มอญ หรือ รามัญ เป็นชนชาติเก่าแก่ มีอารยธรรมรุ่งเรืองมากชนชาติหนึ่ง ในพงศาวดารพม่ากล่าวว่า "มอญเป็นชนชาติแรกที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพม่า มาเป็นเวลาหลายศตวรรษก่อนคริสตกาล" คาดว่าน่าจะอพยพมาจากตอนกลางของทวีปเอเชีย เข้ามาตั้งอาณาจักรของตนทางตอนใต้ ในบริเวณลุ่มแม่น้ำสาละวิน และแม่น้ำสะโตง ซึ่งบริเวณนี้ในเอกสารของจีนและอินเดียเรียกว่า "ดินแดนสุวรรณภูมิ" ในพุทธศตวรรษที่ 2 ศูนย์กลางของอาณาจักรมอญ คืออาณาจักรสุธรรมวดีหรือสะเทิม (Thaton) จากพงศาวดารมอญกล่าวไว้ว่า พระราชาโอรส 2 พระองค์ของพระเจ้าติสสะ แห่งแคว้นหนึ่งของอินเดียสร้างอาณาจักรสะเทิม ก่อนปี พ.ศ. 241 ทั้งสองพระองค์นำพลพรรคลงเรือสำเภามาจอดที่อ่าวมะละเกาะ และลงหลักปักฐาน ซึ่งต่อมาเป็นที่ตั้งของเมือง อาณาจักรสะเทิมรุ่งเรืองมาก มีการค้าขายติดต่ออย่างใกล้ชิดกับประเทศอินเดียและลังกา พร้อมรับเอาอารยธรรมอินเดียมาใช้ ทั้งทางด้านอักษรศาสตร์ และศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท มอญจึงมีบทบาทในการถ่ายทอดอารยธรรมอินเดียไปยังชนชาติอื่นเช่น พม่า ไทย และลาว ชาวพุทธมอญเก่งทางการเกษตร และการชลประทาน ทั้งยังเป็นผู้ริเริ่มระบบชลประทานในลุ่มน้ำอิรวดีทางตอนกลางของประเทศพม่าอีกด้วย

พวกน่านเจ้า เข้ามาทางตอนเหนือของพม่าและทำสงครามกับพวกปยู อาณาจักรมอญที่สะเทิม ได้ขยายอำนาจขึ้นไปทางภาคกลางของลุ่มแม่น้ำอิรวดีระยะหนึ่ง แต่เมื่อชนชาติพม่ามีอำนาจเหนืออาณาจักรปยู และได้ขยายอำนาจลงมาทางใต้เข้ารุกรานมอญ มอญจึงถอยลงมามาตั้งเดิมและได้สร้างเมืองหลวงขึ้นใหม่ เมื่อปี พ.ศ.1368 ที่หงสาวดี พระเจ้าอโนรธา กษัตริย์พม่าแห่งพุกาม ยกทัพมาตีอาณาจักรสุธรรมวดีและกวาดต้อนผู้คน ทรัพย์สินสมบัติ พระสงฆ์ พระไตรปิฎก กลับไปพุกามจำนวนมาก ต่อมาระหว่างปี 1600-1830 กรุงหงสาวดีตกอยู่ใต้อำนาจพุกาม แต่กระนั้น พม่าก็รับวัฒนธรรมมอญมาด้วย ไม่ว่าจะเป็นภาษามอญ ได้แทนที่ภาษาบาลีและสันสกฤตในจารึกหลวง และพุทธศาสนานิกายเถรวาท ได้เป็นศาสนาที่นับถือสูงสุดในพุกาม มอญยังมีความใกล้ชิดกับลังกา ซึ่งขณะนั้นเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนานิกายเถรวาท และนิกายเถรวาทก็แพร่กระจายไปทั่วเอเชียอาคเนย์ พระเจ้าจันชิตา ทรงดำเนินนโยบายผูกมิตรกับราชตระกูลของพระเจ้ามุนหะ กษัตริย์

มอญแห่งสะเทิม โดยยกพระราชธิดาให้กับเจ้าชายมอญ พระนัดดาที่ประสูติจากทั้งสองพระองค์นี้ ก็ขึ้นครองราชย์ต่อจากพระองค์ พระนามว่า พระเจ้าอลองสิธู ในยุคที่พระองค์ปกครองอาณาจักรพุกามได้รวมตัวกันเป็นปึกแผ่นมากที่สุด นอกจากนี้ในสมัยของพระเจ้าจันซิด้า มีศิลาจารึกยกย่องไว้ว่า วัฒนธรรมมอญเหนือกว่าวัฒนธรรมพม่าอีกด้วย

ต่อมาในปี พ.ศ.1830 จักรวรรดิมองโกล ได้ยกทัพมาตีพุกาม ทำให้มอญได้รับเอกราชอีกครั้ง มะกะโทหรือพระเจ้าฟ้ารั่ว ราชบุตรเขยของพ่อขุนรามคำแหง ได้ทรงกอบกู้เอกราชมอญจากพม่า และสถาปนาอาณาจักรหงสาวดี พระองค์มีมเหสีเป็นราชธิดาของพ่อขุนรามคำแหง มีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่เกาะตะมะ ต่อมาในสมัยพระยาอู่ ได้ย้ายราชธานีมาอยู่ ณ เมืองพะโคหรือหงสาวดี ราชบุตรของพระองค์คือพญาน้อย ซึ่งต่อมาก็คือ พระเจ้าราชาธิราช ผู้ทำสงครามยาวนานกับกษัตริย์พม่าอังวะ ในสมัยพระเจ้าสวาชอก กับสมัยพระเจ้ามิงคอง (คนไทยเรียกว่า พระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง ในหนังสือเรื่อง ราชธาธิราช) ขุนพลสำคัญของพระเจ้าราชาธิราชก็คือ สมิงพระราม, ละกุนเอง และแอมูน-ทยา ในสมัยของพระเจ้าราชาธิราชนั้น หงสาวดีกลายเป็นอาณาจักรที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่ ครอบคลุมตั้งแต่ชายฝั่งทะเลอ่าวเบงกอล จากแม่น้ำอิรวดี ขยายลงไปตามตะวันออกไปถึงแม่น้ำสาละวิน และเป็นศูนย์กลางทางการค้าที่ใหญ่โต มีเมืองท่าที่สำคัญหลายแห่งในหลายลุ่มน้ำ เช่น เกาะตะมะ, สะโตง, พะโค, พะสิม อาณาจักรมอญยุคนี้เจริญสูงสุดในสมัยพระนางเซงสอบูและสมัยพระเจ้าธรรมเจดีย์ หลังจากนั้นในสมัยพระเจ้าสการะวุตพี หงสาวดีก็เสียแก่พระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ ในปี พ.ศ.2081

พ.ศ.2283 สมิงทอพุทธกิตติ กู้เอกราชคืนมาจากพม่าได้สำเร็จ และสถาปนา อาณาจักรหงสาวดีใหม่ ทั้งได้ยกทัพไปตีเมืองอังวะ ในปี พ.ศ.2290 พญาทะละได้ครองอำนาจแทนสมิงทอพุทธกิตติ โดยได้ขยายอาณาเขตอย่างกว้างขวาง ทำให้อาณาจักรตองอูของพม่าสลายตัวลง จนในปี พ.ศ.2300 พระเจ้าอลองพญา ก็กู้อิสรภาพของพม่ากลับคืนมาได้ ทั้งยังได้โจมตีมอญ กษัตริย์องค์สุดท้ายของมอญคือ พระเจ้าพญามองอิราชหรือพญาทะละ

อาณาจักรมอญ

อาณาจักรมอญหรือรามัญประเทศ เป็นอาณาจักรของชนชาติมอญ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 3 ยุค

1) อาณาจักรมอญยุคแรก

ยุคแรก คือ ยุคราชวงศ์สะเทิม อาณาจักรสุธรรมวดี มีกษัตริย์ปกครอง 59 พระองค์ เริ่มจากสมัยพระเจ้าสีหราชา มาจนถึงสมัยพระเจ้ามุนหา เชื่อว่ายุคนี้นครบครองพื้นที่ได้ ทั้งทวารวดีและสะเทิม ยุคแรกสิ้นสุดลงเมื่อพระเจ้าอโนรธาแห่งอาณาจักรพุกาม ยกทัพมาตีเมืองสะเทิม ในสมัยพระเจ้ามุนหา (Htin Aung, Maung., 1967) ซึ่งนักประวัติศาสตร์ไทยบางรายเชื่อว่า พระเจ้าอโนรธาน่าจะยกมาตีถึงนครปฐม

2) อาณาจักรมอญยุคที่ 2

ยุคที่สอง คือ ยุคราชวงศ์เมาะตะมะ-หงสาวดี หรือยุคอาณาจักรหงสาวดี เริ่มจากสมัยที่พม่าซึ่งอ่อนแอจากการรุกรานของมองโกล พระเจ้าวาเรอหรือพระเจ้าฟ้ารั่ว (มะกะโท) ได้ทรงกอบกู้เอกราชมอญจากพม่าและสถาปนาอาณาจักรหงสาวดี พระองค์มีมเหสีเป็นราชธิดาของพ่อขุนรามคำแหง กษัตริย์ของไทย มีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่เมาะตะมะ ต่อมาในสมัยพญาอู่ ได้ย้ายราชธานีมาอยู่ ณ เมืองพะโคหรือหงสาวดี ราชบุตรของพระองค์คือพญาน้อย ซึ่งต่อมาก็คือพระเจ้าราชาธิราช ผู้ทำสงครามยาวนานกับกษัตริย์พม่าอาณาจักรอังวะ ในสมัยพระเจ้าฝรั่งมังศรีชวา กับสมัยพระเจ้าฝรั่งมังห้อย ขุนพลสำคัญของพระเจ้าราชาธิราช คือ สมิงพระราม สมิงนครอินทร์ และแอมุน-ทยา ในสมัยของพระเจ้าราชาธิราชนั้น หงสาวดีกลายเป็นอาณาจักรที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่ ครอบคลุมตั้งแต่ชายฝั่งทะเลอ่าวเบงกอลจากแม่น้ำอิรวดีขยายลงไปถึงทางตะวันออกถึงแม่น้ำสาละวิน และเป็นศูนย์กลางทางการค้าที่ใหญ่โต มีเมืองท่าที่สำคัญหลายแห่งในหลายลุ่มน้ำ เช่น เมาะตะมะ สะโดง พะโค พะสิม (Htin Aung, Maung., 1967) อาณาจักรมอญยุคนี้ เจริญสูงสุดในสมัยพระนางเซงสอญและสมัยพระเจ้าธรรมเจดีย์ (Myint-U, Thant, 2006) หลังจากนั้นในสมัยพระเจ้าสการะวุตพี หงสาวดีก็เสียแก่พระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ ในปี พ.ศ. 2094 (Harvey, G. E., 1952)

3) อาณาจักรมอญยุคที่ 3

ยุคที่สาม ยุคฟื้นฟู หรือยุคอาณาจักรหงสาวดีใหม่ พ.ศ. 2283 สมิงทอพุทธกิตติ ได้ทรงกู้เอกราชคืนมาจากพม่าได้สำเร็จ และได้ยกทัพไปตีเมืองอังวะ ในปี พ.ศ. 2290 พญาทะเลได้ครองอำนาจแทนสมิงทอพุทธกิตติ และขยายอาณาเขตอย่างกว้างขวาง ทำให้อาณาจักรตองอูของพม่าสลายตัวลง จนในปี พ.ศ. 2300 พระเจ้าอลองพญา แห่งราชวงศ์คองบองก็กู้อิสรภาพของพม่ากลับคืนมา และได้โจมตีมอญ (Lieberman, Victor B., 2003) การล่มสลายของอาณาจักรหงสาวดีใหม่เป็นการสิ้นสุดเอกราชและอำนาจของชาวมอญที่เคยมีมาหลายร้อยปีในพม่าตอนล่าง กองทัพของราชวงศ์คองบองกดดันให้ชาวมอญต้องอพยพไปยังสยาม (Myint-U, Thant, 2006) ในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 24 การแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ และการอพยพของชาวพม่าจากทางเหนือ ทำให้ชาวมอญกลายเป็นชนกลุ่มน้อย (Lieberman, Victor B., 2003)

ภาพที่ 1 อาณาจักรมอญสมัยพุทธกาล-พุทธศตวรรษที่ 22

(15 มกราคม 2565)

การโยกย้ายถิ่นฐานของชาวพุทธมอญสู่ประเทศไทย

ในปี พ.ศ.2300 พระเจ้าอลองพญา แห่งราชวงศ์คองบอง ก็กู้อิสรภาพของพม่ากลับคืนมาและได้โจมตีมอญ (Lieberman, Victor B., 2003) การล่มสลายของอาณาจักรหงสาวดีใหม่ เป็นการสิ้นสุดเอกราชและอำนาจของชาวมอญที่เคยมีมาหลายร้อยปีในพม่าตอนล่าง กองทัพของราชวงศ์คองบองกดดันให้ชาวมอญต้องอพยพไปยังสยาม (Myint-U, Thant, 2006) ในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 24 การแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ และการอพยพของชาวพม่าจากทางเหนือ ทำให้ชาวมอญกลายเป็นชนกลุ่มน้อย (Lieberman, Victor B., 2003) และด้วยนโยบายกีดกันชาติอย่างรุนแรง ชาวพุทธมอญจำต้องโยกย้ายถิ่นฐานของตน และกระจายไปทั่วประเทศไทย

ชาวมอญได้อพยพมาพำนักอยู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระยาเกียรติและพระยาราม ขุนนางมอญที่มีความดีความชอบในราชการและกลุ่มญาติพี่น้องได้รับพระราชทานที่ดินตั้งบ้านเรือน ณ บ้านขมิ้น ซึ่งได้แก่บริเวณวัดขุนแสนในปัจจุบัน มอญในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์ ทั้งกลุ่มชาวมอญเก่าที่อยู่มาแต่เดิมและกลุ่มชาวมอญใหม่ ได้รับพระราชทานที่ดินให้ตั้งชุมชนอยู่ชานกรุงศรีอยุธยาบริเวณวัดตองปุและคลองคูจาม (สุตารา สุจนายา, ออนไลน์)

ในปัจจุบันแม้จะไม่มีชุมชนของผู้สืบเชื้อสายมอญภายในกรุงศรีอยุธยาอยู่ในบริเวณที่กล่าวถึงในประวัติศาสตร์ แต่ก็ยังมีชุมชนมอญและกลุ่มวัฒนธรรมมอญกระจายอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา จากพระนครศรีอยุธยาลงมาจนถึงกรุงเทพฯหลายชุมชน ชาวมอญได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ทั่วไปตามที่ราบลุ่มริมน้ำภาคกลาง ได้แก่ ลพบุรี สระบุรี อยุธยา นครปฐม กาญจนบุรีราชบุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง นครนายก ปทุมธานี นนทบุรี สมุทรสงคราม สมุทรปราการ สมุทรสาคร กรุงเทพฯ ฉะเชิงเทรา เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และบางส่วนของภาคอีสานได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง ตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ อุทัยธานี ทางภาคอีสาน ได้แก่ นครราชสีมา มีบ้างเล็กน้อยที่อพยพลงใต้ อย่าง ชุมพร สุราษฎร์ธานี โดยมากเป็นแหล่งที่พระเจ้าแผ่นดินโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินทำกินให้แก่แรกอพยพเข้ามา ซึ่งสรุปเป็นตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ชุมชนชาวมอญในประเทศไทย

มอญหนองจู้ จ.ลำพูน	มอญบางปลา จ.สมุทรสาคร	มอญคลองสามวา กรุงเทพฯ
บ้านมอญ จ.นครสวรรค์	มอญเจ็ดริ้ว จ.สมุทรสาคร	มอญคลองสิบสี่ (มอญหนองจอก) กรุงเทพฯ
มอญบ้านเก่า จ.อุทัยธานี	มอญปากลัด (มอญ พระประแดง) จ.สมุทรปราการ	มอญบางไผ่ไก่ กรุงเทพฯ
มอญบางขันหมาก จ.ลพบุรี		

มอญบ้านเสากระโดง จ.อยุธยา	มอญปากเกร็ด จ.นนทบุรี	มอญบางกระดี กรุงเทพฯ
มอญสังขละบุรี จ.กาญจนบุรี	มอญเกาะเกร็ด จ.นนทบุรี	มอญลาดกระบัง กรุงเทพฯ
มอญไทรโยค จ.กาญจนบุรี	มอญไทรน้อย จ.นนทบุรี	คลองมอญ กรุงเทพฯ
มอญบ้านโป่ง จ.ราชบุรี	มอญปทุมธานี จ.ปทุมธานี	สะพานมอญ กรุงเทพฯ
มอญโพธาราม จ.ราชบุรี	มอญสามโคก จ.ปทุมธานี	มอญสลุย จ.ชุมพร
มอญกระทู้มมิต จ.นครปฐม	มอญคลองสี่ (ทุ่งรังสิต) จ.ปทุมธานี	มอญพระเพลิง จ.นครราชสีมา
มอญบางจะเกร็ง จ.สมุทรสงคราม	มอญบางลำภู จ.เพชรบุรี	มอญบ้านนา จ.นครนายก

ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชาวมอญ

ในหนังสือ 8 ชาตินัพนธ์ในราชบุรี ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นในปี พ.ศ.2547 ผศ.อาภรณ์ สุนทรวาท (อาภรณ์ สุนทรวาท, 2547) ผู้อำนวยการสำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้รวบรวมความเชื่อของชาวไทยรามัญไว้ ดังนี้

1) เชื่อว่าการทำบุญให้ทานอะไรก็ตาม ย่อมส่งผลถึงผู้ที่เราปรารถนาจะอุทิศส่วนกุศลให้ ชาวไทยรามัญส่วนใหญ่ปรารถนาจะนิพพาน โดยสังเกตจากคำอธิษฐานที่ว่า "นิพพานะ ปัจจะโย โหตุ" ขอให้เป็นปัจจัยสำเร็จพระนิพพานด้วยเทอญ

2) เชื่อว่าการไปทำบุญ จะต้องแต่งตัวให้ถูกต้องตามกาลเทศะ ภาชนะที่ใส่อาหารไปทำบุญ จะต้องตระเตรียมอย่างประณีต เพราะจะส่งผลไปถึงอนาคตชาติ

3) มีความเชื่อว่าการทำบุญที่ทำแล้วได้บุญมากคือ การสร้างพระพุทธรูป การสร้างพระพุทธรูป การสร้างพระธรรม คือ การสร้างพระไตรปิฎกและพระอภิธรรม การสร้างพระสงฆ์ คือ การบวชพระ

4) มีความเชื่อในการนับถือพระพุทธศาสนา ชาวไทยรามัญมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามาก โดยถือว่าพระพุทธเจ้าเป็นองค์เคารพสักการะบูชาสูงสุด

5) ความเชื่อในการนับถือพระพุทธศาสนา และเคร่งครัดในศาสนา พระชาวมอญจะถือเคร่งทางวินัยมาก ถึงกับมีคำที่ว่า "ถือศีลต้องพระไทย วินัยต้องพระมอญ" ซึ่งการถือศีลอย่างเคร่งครัด จึงเป็นต้นกำเนิดของพระธรรมยุติกนิกายในประเทศไทย

6) ปัจจุบันนี้พระรามัญยังเคร่งครัดวินัยอยู่ จะไม่เห็นว่าการพระรามัญในเวลากลางวันอาบน้ำริมแม่น้ำ มา นั่งเล่นหน้าวัด เดินไปในหมู่บ้าน เป็นต้น

7) ในวัดมอญทุกวัด จะมีศาลเจ้าประจำวัดมอญ เรียกว่า "ตะละพาน"

- 8) ชาวบ้านจะเคารพสถานที่ในวัด
- 9) ความเชื่อว่าของในวัด เช่น ช่อฟ้าใบระกา หน้าบันพังทลายลงมา อย่าได้นำขึ้นไปอีก
- 10) มีความเชื่อว่า วัดใดที่กำลังปลูกเสกพระอยู่ ผู้หญิง สุนัข เข้าไปไม่ได้
- 11) มีความเชื่อเรื่องการบวชเรียน มักจะเห็นว่า ชาวบ้านเดินผ่านหน้าโบสถ์ ก็ต้องแสดงความเคารพกราบไหว้พระ ผู้หญิงห้ามเข้าไปในโบสถ์หรือบริเวณกุฏิพระ ชาวไทยรามัญมีความเชื่อว่า ลูกผู้ชายที่เกิดในสายเลือดของชาวพุทธจะต้องบวช ชีวิตลูกผู้ชายถึงจะสมบูรณ์และได้กุศลอย่างแรง
- 12) มีความเชื่อ เมื่อบ้านใดมีทารกเกิดใหม่จะต้องนำทารกนั้นไปใส่ในกระดังร่อน แล้วพูดว่า "สามวันลูกผี สี่วันลูกคน" ต่อเด็ก
- 13) มีความเชื่อเรื่องการโกนผมไฟ การโกนผมไฟ เป็นการสู่ขวัญเด็ก และสู่ขวัญบิดามารดา เพื่อให้เกิดความสบายใจ ด้วยเชื่อมั่นในความศักดิ์สิทธิ์ของพิธี ที่จะทำให้เป็นมงคลต่อเด็ก
- 14) มีความเชื่อว่า ทำดีได้ดี ทำประณีตได้ประณีต
- 15) มีความเชื่อเกี่ยวกับการปลูกเรือนว่า เวลาปลูกสร้างบ้านเรือนให้ปลูกตามวันเกิดของผู้สร้าง (เจ้าของ)
- 16) มีความเชื่อว่า เวลาปลูกบ้านต้องปลูกให้เสาเท่ากันหมด เชื่อว่าจะมีความสุข
- 17) มีความเชื่อว่า เมื่อจะขึ้นบ้านใหม่ ต้องเลือกวันและมีกำหนดไว้ว่า แต่ละวันจะทำอะไร
- 18) มีความเชื่อเกี่ยวกับ ความกตัญญูต่เวที น้องๆควรเชื่อฟังพี่คนโต ซึ่งได้ถ่ายทอดสืบบรรพบุรุษแห่งตระกูล
- 19) มีความเชื่อว่า ระบบเพื่อนบ้านและระบบเครือญาติ ทำให้การเป็นอยู่ในสังคม มีการพึ่งพาอาศัยที่ถ้อยอาศัยกัน เอื้อเพื่อเอื้อเผ่ซึ่งกันและกัน ให้ความเกรงใจและความเคารพนับถือกัน
- 20) มีความเชื่อว่า บุคคลที่มีนามสกุลเดียวกัน จะจัดงานบวชนาค กับแต่งงานวันเดียวกันไม่ได้
- 21) เมื่อมีลูกสาวที่แต่งงานแล้ว จะให้ย้ายไปอยู่ที่อื่น ไม่ให้นอนบ้านเดียวกับพ่อแม่
- 22) มีความเชื่อว่า ตุ๊กตาเป็นสิ่งไม่ดี จึงห้ามนำเข้าบ้าน เพราะจะทำให้ไม่มีความสุข
- 23) มีความเชื่อเกี่ยวกับต้นไม้ว่า ห้ามปลูกต้นราตรี ต้นลั่นทม ต้นพิกุล ไว้ในบ้านเพราะต้นไม้เหล่านี้เป็นต้นไม้ที่อยู่ในวัด
- 24) มีความเชื่อว่า ต้นไม้ที่มีชื่อต่อไปนี้ คือ ต้นโพธิ์ ต้นหว้า ต้นบุนนาค ต้นจี่ว ถ้างอกขึ้นข้างๆ บ้าน ให้รีบทำลายเสียอย่าได้เก็บไว้ จะทำให้เจ้าของบ้านได้รับความเสียหาย
- 25) มีความเชื่อในเรื่องเต่า ชาวไทยรามัญจะไม่จับเต่ามาเป็นอาหาร ไม่จับตัวเต่าที่มีชีวิต เมื่อพบเห็นจึงต้องพูดว่า "เต่าตัวนี้ตายแล้ว" เพื่อเป็นการแก้เคล็ด แล้วนำเต่าไปปล่อย
- 26) มีความเชื่อว่า ศพคนตายต้องหันหน้าไปทางทิศเหนือ

27) มีความเชื่อว่า ภายในเดือน 6 เดือน 9 จะมีการทำพิธีไหว้ผีบ้านผีเรือน ปู่ย่า ตายาย โดยมีเครื่องไหว้ คือ กล้วย ไก่ หมู ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว

28) ความเชื่อว่า ที่บ้านชาวไทยรามัญ จะต้องมีการตั้งบูชาผีบรรพบุรุษ มีวิธีเช่นผี เลี้ยงผี พิธีรำผี

29) มีความเชื่อและเคารพบรรพบุรุษ ไม่ว่าท่านจะล่วงลับไปแล้วหรือยังมีชีวิตอยู่ก็ตาม เพราะการเคารพเทิดทูนบูชาบรรพบุรุษ ย่อมนำความเจริญมาถึงตนและครอบครัว ตามหลักพระพุทธศาสนาที่ว่า "บุขณีนัง" หมายถึงการบูชาบุคคลที่ควรเคารพ

30) มีความเชื่อว่า บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังหิวโหยอยู่ ยังขอรับประทานอาหารตามเทศกาล กล่าวคือขนมกาละแมะ จะมีในเทศกาลสงกรานต์ ขนมกระยาสารทมีในเทศกาลออกพรรษา ข้าวเม่าทอด มีในเทศกาลทอดกฐิน ข้าวต้มลูกโยนน้ำผึ้ง มีในวันเพ็ญเดือนสิบ ดังนั้นอาหารที่นำไปถวายพระ จะต้องทำอาหารให้ทุกเทศกาล ไม่เช่นนั้นแล้วบรรพบุรุษจะไม่ได้รับส่วนกุศลที่อุทิศไปให้

31) มีความเชื่อว่า บรรพบุรุษกับพวก เขาสามารถติดต่อกันได้ตลอดเวลา และมักจะพบว่า ผีบรรพบุรุษได้รู้ด้วยการเช่นไหว้อยู่เสมอ การทำบุญต้องอุทิศส่วนกุศลให้ การแต่งงานถือว่าจำเป็นจะต้องบอกให้ผีบรรพบุรุษรู้ เพราะถือว่ามีสมาชิกใหม่มาเพิ่มในครอบครัว ต้องให้ผีบรรพบุรุษทั้งสองฝ่ายรับรู้ โดยจัดสิ่งของเช่นไหว้ เช่น ผ้าขาว เหล้า ไก่ โดยฝ่ายเจ้าบ่าวเป็นฝ่ายจัดหา ที่เรียกว่า เครื่องขันหมากจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งให้เจ้าสาว เช่นไหว้บรรพบุรุษของเจ้าสาว อีกส่วนให้เจ้าบ่าวนำไปเช่นไหว้บรรพบุรุษของเจ้าบ่าว

32) มีความเชื่อว่า ผีบรรพบุรุษ เจ้าพ่อ เจ้าแม่ ที่เคารพมาแต่อยู่กรุงหงสาวดี และอัญเชิญมาประดิษฐานในชุมชนของตนเอง โดยปลุกศาลเจ้าให้เป็นที่สถิตดวงวิญญาณเหล่านั้น เพราะความผูกพันก็มีอยู่ตลอดเวลา

33) ความเชื่อในผีบรรพบุรุษ ชาวไทยรามัญมีความเชื่อว่า ลูกชายคนโตของตระกูลจะเป็นผู้รับผีบรรพบุรุษต่อจากบิดา-มารดา หรือคนรุ่นเก่าที่ล่วงลับไปแล้ว ที่บ้านจะมีการตั้งผีบรรพบุรุษ เชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะสิงสถิตอยู่ที่เสาเอกของเรือน โดยมีสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเสาผี คือ หีบ หรือกระบุงใส่ผ้าผี ได้แก่ สไบ ผ้าซิ่น ผ้าขาวม้า แหวนหัวพลอยแดง แหวนไว้ที่เสาผี

34) เชื่อว่า การที่ผู้หญิงไปแต่งงานกับคนต่างตระกูลหรือต่างผี จะต้องทำพิธีคืนผีเพื่อบอกกล่าวก่อนที่จะไปเข้ากับผีฝ่ายสามี

35) เชื่อว่า ผู้ใดที่อยู่ในตระกูลทำผิดซึ่งระเบียบหรือข้อห้าม จะทำให้มีการเจ็บป่วยเกิดขึ้นซึ่งจะต้องจัดพิธีรำผี

36) เชื่อว่า ชายหญิงที่ไม่ใช่ลูก (คนละผีกัน) จะร่วมหลับนอนกันภายในบ้านไม่ได้

37) มีความเชื่อว่า หญิงมีครรภ์ที่ไม่ใช่ลูกสาวห้ามนอนบนเรือน

38) มีความเชื่อว่า เมื่อมีคนในตระกูลตายหรือท้องในปีนั้น (สิ้นสุดเดือน 6) ห้ามคนในตระกูลจัดงานพิธีต่างๆ เช่น พิธโพนจุก แต่งงาน บวช หรือเลี้ยงผี

39) มีความเชื่อว่า หมู่บ้านชาวไทยรามัญทุกหมู่บ้าน จะต้องมีศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน ทุกๆ ปีหลัง สงกรานต์แล้วจะต้องทำพิธี "รำเจ้า" ประจำหมู่บ้าน

อิทธิพลของพระพุทธศาสนาเถรวาทที่มีต่อชาวยุโรป

พระพุทธศาสนาเริ่มต้นขึ้นมาด้วยการคิดค้นหาทางออกจากทุกข์ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึง ประกอบด้วยความคิดที่เน้นในหลักที่เป็นเหตุและผล หลังจากที่พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามายังดินแดน สุวรรณภูมิแล้ว ในเวลานั้น มีการนับถือภูตผี เทวดา ค่อนข้างมาก เมื่อมีการผสมผสานความเชื่อและ เปลี่ยนแปลงความคิดให้เป็นแบบพุทธแล้ว พุทธศาสนิกชนจึงยอมรับการประกอบพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน มา และยังช่วยเหลือกันและกัน ให้สามารถดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน ในส่วนนี้มีประชาชนท่านหนึ่ง ได้ให้ความ กระจางว่า “...ธรรมดาแล้ว ศาสนาก็เปรียบดั่งไม้ใหญ่ ต้องมีแก่น กระพี้ และเปลือกหุ้มอยู่... เมื่อถากเปลือก และกระพี้ออกแล้ว ก็เห็นแก่น เมื่อเปลือกกระพี้ถูกถากออกแล้ว ก็จงยกขึ้นมาใหม่ให้กลับคืนสภาพเดิม ...” (เสถียร โกเศศ, 2524) โดยชาวยุโรปจะยึดถือหลักธรรมที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาให้เห็นชัด ประกอบด้วย ไตรสิกขา สัมปรายิกกัตถะ 4 โลก 3 เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาเถรวาทมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของชาวยุโรป ผู้เขียนจะ วิเคราะห์อิทธิพลของพระพุทธศาสนาเถรวาทในการดำเนินชีวิตของชาวยุโรปในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. อิทธิพลด้านประเพณีวัฒนธรรม

พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อความเลื่อมใส ศรัทธา การทำบุญ สร้างวัด สร้างเจดีย์ พร้อมปลูกฝัง ลูกหลานให้ทำตาม สร้างความผูกพัน ได้รับความรู้ และคำอธิบายจากพระคุณเจ้าที่มีเชื้อสายรามัญ ท่านมาให้ความรู้ ในงานสำคัญ ดนตรีของชุมชนชาวยุโรป ต้องมีดนตรีที่เรียกว่า วงปี่พาทย์มอญ นิยมบรรเลงในงานศพ ดนตรีไทย ที่มีชื่อเพลงว่า มอญ นั้น นับได้ 17 เพลง เช่น มอญดูดาว มอญชมจันทร์ มอญรำดาบ มอญอ้อยอิง มอญ ร้องให้ มอญนกขมิ้น ฯลฯ และยังมีแขกมอญ คือ ทำนองทั้งแขกทั้งมอญ เช่น แขกมอญบางขุนพรหม แขกมอญบางช้าง เป็นต้น เพลงทำนองของมอญมีความสง่างาม ภาควิม เป็นผู้มีวัฒนธรรมและค่อนข้างจะเย็น และเศร้า แต่ที่สนุกสนานก็มีบ้าง โดยผสมผสานกับดนตรีไทย วงเปิงมาง ระนาดมอญ วงตะแยมมอญ มีบ้าง ลูกหลานชาวยุโรปยังอนุรักษ์อยู่เสมอ สอนลูกสอนหลานให้ดูแบบอย่างคนดี ด้านดนตรีที่เกี่ยวข้องกับ พระพุทธศาสนาจะน้อยลง จะหายไป แต่โบราณจะมีวงปี่พาทย์มอญเรียนกันที่วัด จะซ้อมกันที่วัด ตะแยมมอญ ขณะนี้มีน้อยมาก ในชุมชนหายไปหมด เมื่อมีงานศพจะมีวงปี่พาทย์มอญมาบรรเลงและประโคม ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ สมัยก่อนมีไม่มาก เป็นเพลงมอญล้วน ๆ มอญร้องให้ แต่ปัจจุบันผสมผสานกันตามยุคตาม สมัย ให้ช่วยกันอนุรักษ์ไว้ มีวงปี่พาทย์มอญ มีการเล่นตะแยมมอญ ในปัจจุบันหาผู้สืบทอดมีน้อยมากหรืออาจจะ ไม่มีเลย อาจจะสูญหายได้ ในด้านปี่พาทย์มอญ เพลงมอญ ตะแยมมอญ ถ้างานศพชาวยุโรป จะมีปี่พาทย์มอญ ทุกงาน ถ้าคนจนก็จะมิวงเล็ก ๆ

2. อิทธิพลด้านศิลปกรรม

พระพุทธศาสนามีผลต่อศิลปกรรมชุมชนชาวมอญ โดยเห็นได้จากเสาหงส์ธงตะขาบ (ฮะนุ) โพธิ์ปักขียธรรม 37 ประการ จากเมรุ ปราสาทมอญ โลงมอญ วัดมอญ เสาหงส์ ประเพณีแห่ธงตะขาบ ที่จะทำการเปลี่ยนปีละครั้ง จากการใช้ศิลปกรรมชุมชนชาวมอญชั่วคราว ทำให้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ยึดมั่นในศิลปกรรมชุมชนชาวมอญที่เกิดจากที่วัด ลายรดน้ำ ใช้วาดรูปผนังโบสถ์ วิหาร บ้านหน้าต่าง เพดาน การปั้นพระพุทธรูป และเมื่อมีคนสูงอายุตาย จะเก็บศพเอาไว้ 1 ปี จึงจัดการเผา ลูกหลานปรึกษาพระสงฆ์ที่มีความรู้ทางศิลปะจัดทำโลงศพ (โลงมอญ) เห็นได้จากการให้ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาตามที่พ่อแม่ได้ปฏิบัติ เห็นได้จากงานศิลปกรรมพม่าส่วนใหญ่ เห็นได้จากการมีแบบเป็นของตนเอง มองดูรู้ว่าเป็นของชาวมอญ พระพุทธรูปปูนปั้นลวดลายต่าง ๆ ในวัด เห็นได้จากศิลปกรรมคล้าย ๆ กับวัดไทยและวัดทั่ว ๆ ไป เพียงแต่มีหงส์เป็นสัญลักษณ์ มีเจดีย์ ที่พิเศษออกไป แต่การประดับประดา จะเน้นเป็นการประดับตกแต่งชั่วคราวในงานพิเศษต่าง ๆ ใช้ไม่ไผ่กับกระดาดเป็นโครงสร้างต่าง ๆ เห็นได้จากเทวรูปต่าง ๆ ในวัดใหญ่ ๆ ที่รู้จักกันมา

3. อิทธิพลด้านสถาปัตยกรรม

อิทธิพลของพระพุทธศาสนาต่อสถาปัตยกรรมชุมชนชาวมอญ เห็นได้จากสถาปัตยกรรมรามัญ วัดเจดีย์ เสาหงส์ ยอดฉัตรเจดีย์ เห็นได้จากความอ่อนช้อย แต่เข้มแข็งและเข้าถึงจิตวิญญาณ ระเบียบระยับ ก่อศรัทธา เห็นได้จากสถาปัตยกรรมโลงศพของพระ/ผู้อาวุโสจะแต่งเป็นรูปหงส์ เห็นได้จากความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของรามัญ เห็นได้จากสถาปัตยกรรมมอญ ที่มีอยู่จนถึงปัจจุบันกว่า 2 พันปี เห็นได้จากการสืบสานตลอดมา เห็นได้จากการก่อสร้างบ้านเรือน ปลุกทรงเรือนไทย เอาแบบจากวัด (กฤพิระ) จะเป็นไม้สักทั้งหลัง ถ้าเงินทุนน้อย จะเป็นหลังคาจาก ฝาเป็นขัดแตะ เห็นได้จากสถาปัตยกรรมก่อสร้างแบบไทยรามัญก็ปกติทั่ว ๆ ไป ถ้าจะเด่นก็คือมีตัวหงส์มอญคล้ายกับเบ็ด ตัวปอมซึ่งเป็นสัญลักษณ์พิเศษ เห็นได้จากการให้ช่วยกันอนุรักษ์ไว้ (มล. 9) เห็นได้จากลักษณะที่อยู่อาศัย จะเป็นเอกลักษณ์ชาวมอญ ในการปลูกบ้านเป็นบ้านสองชั้นใต้ถุนสูงโล่ง เพื่อเอาไว้จัดงานพวกเล่นสะบ้า เห็นได้จากมีแบบเฉพาะของตนเองในด้านสถาปัตยกรรมชาวมอญ บ้านวัด เห็นได้จากความอ่อนช้อย และเข้มแข็งและใช้วัสดุที่คงทนและแข็งแรง มีลวดลายเฉพาะตัว เมื่อได้พบเห็นจะรู้ทันทีว่าเป็นวัดมอญ เห็นทรงโปรง เพื่อที่จะเห็นได้ทั่วไป ในการสอดส่องบริเวณวัดว่ามีการเคลื่อนไหวอย่างไร เห็นได้จากการแห่ธงธงตะขาบ

4. อิทธิพลต่อสังคมรามัญ

พระพุทธศาสนาเถรวาทมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมรามัญทั้งในเชิงศาสนา สังคม และวัฒนธรรม โดยเป็นรากฐานที่หล่อหลอมวิถีชีวิตและค่านิยมของชาวมอญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในสังคมรามัญพระพุทธศาสนาไม่ได้ถูกจำกัดอยู่ในมิติของศาสนาเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีอิทธิพลที่ลึกซึ้งในด้านสังคมและการพัฒนาชุมชน

บทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางศาสนาและสังคมในชุมชนรามัญถือเป็นจุดเด่นที่สำคัญ พระสงฆ์ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงการสั่งสอนธรรมะ แต่ยังมีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษา โดยวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชน โดยเฉพาะในอดีตที่ระบบโรงเรียนทั่วไปยังไม่แพร่หลาย นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้งในชุมชน โดยใช้หลักธรรม เช่น สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4 เพื่อสร้างความสงบและความสามัคคี นอกเหนือจากบทบาทของพระสงฆ์ วัดยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางวัฒนธรรมและสังคม วัดในชุมชนรามัญไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจ แต่ยังเป็นพื้นที่รวมตัวของชุมชนในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ เช่น เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลทอดกฐิน และพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของวัดในฐานะศูนย์รวมของวัฒนธรรมและประเพณีที่ช่วยธำรงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน

ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม พระพุทธศาสนาเถรวาทได้ปลูกฝังหลักธรรมที่สำคัญ เช่น ศีล 5 ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่ช่วยส่งเสริมความสงบสุขในชุมชน หลักทานที่เน้นการให้และการแบ่งปันในชุมชน รวมถึงเมตตาและกรุณาที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในชุมชน อิทธิพลเหล่านี้ได้หล่อหลอมวิถีชีวิตของชาวมัญให้เป็นชุมชนที่มีความกลมเกลียวและเคารพซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ พระพุทธศาสนาเถรวาทยังมีบทบาทในการส่งเสริมบทบาทของผู้หญิงในสังคมรามัญ โดยเฉพาะในกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรม เช่น การทำบุญ การจัดงานเทศกาล และการสอนธรรมะในกลุ่มเยาวชน ซึ่งสะท้อนถึงความเสมอภาคและความสำคัญของบทบาทเพศหญิงในมิติทางสังคมและศาสนา

สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาเถรวาทช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชนรามัญในด้านการธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความสามัคคี หลักธรรม เช่น สังคหวัตถุ 4 ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือในชุมชน ขณะที่ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาได้ช่วยรักษาเอกลักษณ์ของชาวมัญ แม้ในยุคที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลง พระพุทธศาสนาเถรวาทยังคงเป็นศูนย์กลางที่ช่วยเสริมสร้างความสมดุลในวิถีชีวิตของชาวมัญอย่างยั่งยืน ดังนั้น พระพุทธศาสนาเถรวาทจึงมีบทบาทสำคัญต่อสังคมรามัญ ทั้งในแง่ของการสร้างความสงบสุข ความสามัคคี และการธำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งยังคงเป็นส่วนสำคัญของการดำรงชีวิตในชุมชนรามัญจนถึงปัจจุบัน

สรุปองค์ความรู้

บทความนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้ในมิติสำคัญต่าง ๆ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันด้วย ซึ่งในแต่ละมิตินั้นสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

มิติ	รายละเอียด	ผลลัพธ์ต่อชุมชน
ศาสนา	- วัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติธรรม - หลักธรรมสำคัญ เช่น ศีล 5, พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4	- เสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวัน - ช่วยให้เกิดความสงบสุขในชุมชน
สังคม	- พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและผู้ไกล่เกลี่ยปัญหา - วัดเป็นสถานที่รวมตัวของชุมชนและจัดกิจกรรมทางสังคม เช่น เทศกาลสงกรานต์	- ส่งเสริมความสามัคคีและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน
วัฒนธรรม	- วัดเป็นศูนย์กลางของประเพณีและเทศกาล เช่น การทอดกฐิน - การสร้างศิลปะและสถาปัตยกรรม เช่น เจดีย์และวัดที่มีเอกลักษณ์	- รักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ - สะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างศรัทธาและความคิดสร้างสรรค์
การเสริมสร้างความสามัคคี	- การใช้หลักธรรม เช่น สังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน - การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น	- ช่วยสร้างความกลมเกลียวในชุมชนและสร้าง

พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นศูนย์กลางที่เชื่อมโยงมิติต่าง ๆ ในวิถีชีวิตของชาวมอญ ตั้งแต่ศาสนา สังคม วัฒนธรรม และการเสริมสร้างความสามัคคี อิทธิพลเหล่านี้ช่วยให้ชาวมอญสามารถรักษาเอกลักษณ์ของตนได้ในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และยังส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง (References)

- Buranakup, S. (2012). *Society and Culture of the Mon People*. Nakhon Pathom: Mahidol University.
- Harvey, G. E. (1952). *History of Burma: From the Earliest Times to 10 March 1824*. London: Frank Cass & Co. Ltd.
- Htin Aung, Maung. (1967). *A History of Burma*. New York and London: Cambridge University Press.
- Kluaymai Na Ayudhya, T. (2011). *History of Southeast Asia*. Bangkok: Matichon.
- Koset, S. (1981). *The Study of Thai Traditions*. 3rd Edition. Bangkok: The Royal Institute.
- KPH No. 40/2519, Wat Pho (abandoned) Inscription, Mueang District, Nakhon Pathom Province, discovered in 1952. Written in Pallava script and Old Mon language. "Inscriptions in Thailand," Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). Currently housed in the National Museum, Phra Pathom Chedi. [Online], Available at: <https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/271> [16 July 2021].
- Lieberman, Victor B. (2003). *Strange Parallels: Southeast Asia in Global Context, c. 800–1830*. volume 1, Integration on the Mainland. Cambridge University Press.
- Myint-U, Thant. (2006). *The River of Lost Footsteps-Histories of Burma*. Farrar: Straus and Giroux.
- Pe Maung Tin, & Luce, G. H. (1928). *The Mon*. London: Oxford University Press.
- Phraya Boran Ratchathanin (Phon Dechakhap). (2021). The Octagonal Pillar Inscription," currently housed at Vajirayana Library, National Library of Thailand, Bangkok. D-Library; National Library of Thailand. [Online]. Available at: <http://164.115.27.97/digital/items/show/6515> [16 July 2021].
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2003). *Buddhadhamma*. Bangkok: Sukkaphapjai Publishing.
- Suchchaya, S. (2021). *History of the Mon - The Mon People on the Land of Suvarnabhumi*. [Online]. Available at: <http://www.monstudies.com>.
- Sunthornwat, A. (2004). *Thai Mon: 8 Ethnic Groups in Ratchaburi*. Ratchaburi Provincial Cultural Office and Ratchaburi Provincial Cultural Council: Thammarak Printing.

Taylor, R. H. (2009). *The State in Myanmar*. Singapore: NUS Press.

UNESCO. (2010). Shwedagon Pagoda: A timeless heritage of the Mon people. *World Heritage Review*, 12(3), 45–59.